

NILS KARLEBY: *Socialismen inför verkligheten*. Studier över socialdemokratisk Åskådning och Nutidspolitik. 283 Sider. Tidens Förlag. Stockholm, 1926.

Det svenske Socialdemokrati har for nylig lidt et stort Tab ved Nils Karlebys Død. Af alle i og udenfor Partiet var han anerkendt som den dygtigste Teoretiker blandt Sveriges Arbejdere. Han fødtes 1891, kom i Typograflære og viste allerede som Læredreng usædvanlig Interesse for Samfundsspørgsmaal. 24 Aar gammel blev han Redaktør for Skånska Socialdemokraten, i 1918 overtog han Redaktionen af det svenske socialdemokratiske Ungdomsforbunds Organ „Frihet“ og 1920 blev han Sekretær i det af den svenske Regering nedsatte Socialiseringsnævn. Hertil havde han gjort sig kvalificeret ved grundige nationaløkonomiske Studier. Da der fra enkelte Steder blev anket over, at en Ikke-Akademiker fik tildelt et saadant Hverv, sagde de nationaløkonomiske Professorer god for ham ved uden Eksamen at give ham Titlen fil. kand. Da Arbejdet i Kommissionen var endt, blev Karleby Redaktør af det socialdemokratiske Tidsskrift „Tiden“. En snigende Brystsyge nedbrød efterhaanden hans Legeme, saa han døde 3. Marts 1926. Til det sidste var han dog aandelig interesseret, og da han op mod Jul forrige Aar mærkede, at det snart blev Alvor, besluttede han at sammenfatte sine Anskuelser i en Bog „Socialismen inför Verkligheten“, der skulde være hans Testamente til den svenske Arbejderklasse. Gribende skildrer en af hans Venner, Gunnar Lundberg, hvorledes han koldblodigt saa Døden i Øjnene og kun havde Tanke for at faa Bogen færdig i den Form, han ønskede. Det lykkedes ogsaa. Om Lørdagen afleverede han sidste Korrektur til Trykken med Ordene: „Nu er jeg færdig!“ Tirsdagen efter var han død.

Er Bogens Tilblivelseshistorie usædvanlig, er selve Indholdet det i endnu højere Grad. Karleby forkaster nemlig fuldstændig de sædvanlige socialistiske Læresætninger, saaledes som de findes hos Marx, Engels og „Marxisterne“, og bygger i Stedet paa den moderne Nationaløkonomi. Og man maa erindre, at Karleby ikke taler som den enlige, selvstændigt tænkende Arbejder. Bag ham staar hele det svenske Socialdemokrati, hvilket gav sig Udtryk i, at Statsminister Sandler talte ved hans Begravelse. Hans ivrigste og mest maalbevidste Tilhængere findes endda hos de unge, i det socialdemokratiske Ungdomsforbund.

Grunden til denne Afstandtagen fra den tidligere Monopol-Socialisme kan blandt andet søges i, at det svenske

NILS KARLEBY: *Socialismen inför verkligheten*. Studier över socialdemokratisk Åskådning och Nutidspolitik. 283 Sider. Tidens Förlag. Stockholm, 1926.

Det svenske Socialdemokrati har for nylig lidt et stort Tab ved Nils Karlebys Død. Af alle i og udenfor Partiet var han anerkendt som den dygtigste Teoretiker blandt Sveriges Arbejdere. Han fødtes 1891, kom i Typograflære og viste allerede som Læredreng usædvanlig Interesse for Samfundsspørgsmaal. 24 Aar gammel blev han Redaktør for Skånska Socialdemokraten, i 1918 overtog han Redaktionen af det svenske socialdemokratiske Ungdomsforbunds Organ „Frihet“ og 1920 blev han Sekretær i det af den svenske Regering nedsatte Socialiseringsnævn. Hertil havde han gjort sig kvalificeret ved grundige nationaløkonomiske Studier. Da der fra enkelte Steder blev anket over, at en Ikke-Akademiker fik tildelt et saadant Hverv, sagde de nationaløkonomiske Professorer god for ham ved uden Eksamen at give ham Titlen fil. kand. Da Arbejdet i Kommissionen var endt, blev Karleby Redaktør af det socialdemokratiske Tidsskrift „Tiden“. En snigende Brystsyge nedbrød efterhaanden hans Legeme, saa han døde 3. Marts 1926. Til det sidste var han dog aandelig interesseret, og da han op mod Jul forrige Aar mærkede, at det snart blev Alvor, besluttede han at sammenfatte sine Anskuelser i en Bog „Socialismen inför Verkligheten“, der skulde være hans Testamente til den svenske Arbejderklasse. Gribende skildrer en af hans Venner, Gunnar Lundberg, hvorledes han koldblodigt saa Døden i Øjnene og kun havde Tanke for at faa Bogen færdig i den Form, han ønskede. Det lykkedes ogsaa. Om Lørdagen afleverede han sidste Korrektur til Trykken med Ordene: „Nu er jeg færdig!“ Tirsdagen efter var han død.

Er Bogens Tilblivelseshistorie usædvanlig, er selve Indholdet det i endnu højere Grad. Karleby forkaster nemlig fuldstændig de sædvanlige socialistiske Læresætninger, saaledes som de findes hos Marx, Engels og „Marxisterne“, og bygger i Stedet paa den moderne Nationaløkonomi. Og man maa erindre, at Karleby ikke taler som den enlige, selvstændigt tænkende Arbejder. Bag ham staar hele det svenske Socialdemokrati, hvilket gav sig Udtryk i, at Statsminister Sandler talte ved hans Begravelse. Hans ivrigste og mest maalbevidste Tilhængere findes endda hos de unge, i det socialdemokratiske Ungdomsforbund.

Grunden til denne Afstandtagen fra den tidligere Monopol-Socialisme kan blandt andet søges i, at det svenske

Socialdemokrati forholdsvis tidligt og hyppigt har dannet Regering. Man har derfor været nødsaget til at fjerne sig fra Agitationens ensidige Negativisme. Da Marxismen maa forstås som Udtryk for Proletariatets Rejsning mod det nuværende Samfund, altsaa som Anti-Kapitalisme (Sombart), maa Proletariatet ganske automatisk vende sig fra den doktrinære Marxisme i det Øjeblik, man accepterer det nuværende Samfund som brugeligt til at arbejde videre paa.

Karleby's Bog er en dybere Bearbejdelse af forskellige Tidsskriftsartikler, hvilket ogsaa spores i Stoffets noget løse Opbygning. Fremstillingen er enkelte Steder noget knudret og vil nok være vanskelig at følge for mange Arbejdere, som ikke er trænet i nationaløkonomisk Tankegang. Paa den anden Side tvinger det den interesserede Læser til et virkeligt Tankearbejde, den ægger til selvstændig Tænkning, som Karleby siger. Meget tyder dog paa, at de svenske Arbejdere virkelig er modne til en saadan Bog. 2. Oplag er allerede udkommet og udsolgt, og i alt er der trykket 3000 Eksemplarer. Fra mange Sider gøres i øvrigt et stort Arbejde for at opdrage Arbejderne til økonomisk Tænkning. Det kooperative Forbund udgiver saaledes et „Samhällsbibliotek“, hvor bl. a. en Bog af Professor Silverstolpe „Nationalekonomi för alla“ er udkommet i 3 Oplag med i alt 14,000 Eksemplarer.

Det er ikke nødvendigt i Enkeltheder at referere Bogen. I Forordet ydes Marx al Anerkendelse for hans store Betydning for Arbejderbevægelsen, og paa væsentlige Punkter har hans Meninger Gyldighed den Dag i Dag. Paa andre — ogsaa væsentlige — Punkter har han dog været bundet af sin Tids nationaløkonomiske Fordomme og maa derfor finde sig i, at man nu søger andre Veje. Stærke Ord rettes mod den officielle tyske Partiteori, der har været opreklameret som den egentlige Forvalter af Marx' Lære. „Ikke paa et eneste Punkt har den formaaet at skabe noget selvstændigt, ikke paa et eneste Punkt har den formaaet mere end ukritisk at optage og i Regelen med Forgrøvelse at gengive Mesterens Ord“. Navnlig vender han sig mod Kautsky, som endnu paa Randen af Revolutionen i 1918 deklamerede sin Teori om „den principielle Opposition“ og Negativiteten som „marxistisk“ Princip. Forordet ender i en Lovprisning af det svenske Socialdemokrati, som, navnlig manifesteret i Hjalmar Branting, har været det tyske overlegent baade med Hensyn til teoretisk Klarhed og Selvstændighed og med Hensyn til praktisk Dygtighed.

Af de enkelte Kapitler skal omtales „Materialistisk Histo-

rieopfattelse". Karleby begynder med følgende Sætning: „Materialistisk Historieopfattelse er et teoretisk Udtryk for det Syn, som Mennesker med almindelig sund Fornuft anlægger paa Historien. Saaledes er den virkelig ikke almindelig opfattet. Tværtimod. Af de Tusind og een Fortolkninger, for hvilke Opfattelsen har været udsat, er denne vel den eneste, som savnes“. Hovedgrunden hertil skulde være, at de for Forstaaelsen afgørende Synspunkter findes i Marx' Ungdomsskrifter, medens hans Hovedværker kun løseligt skitserer Opfattelsen. Hans Udgangspunkt er Kritik mod den hegelske Filosofi, hvorefter Virkelighedens Natur var Aand, medens den materielle Virkelighed kun var en Afspejling af den absolute Verdensaand. Herimod hævder Marx — ligesom Feuerbach — at Menneskene er Centrum og Skabere af Historien. Videre vender Marx sig mod Ideologerne, som i Ideer eller Principer vil se det bestemmende for den virkelige, praktiske Historie. Marx spørger omvendt, hvad Grunden var til, at de og de Ideer herskede paa givne Tidspunkter, f. Eks. Individualismen i det 18. Aarhundrede. For at besvare dette Spørgsmaal maa man kende alle Samfundsforholdene, vide hvorledes Menneskene var, kende deres Behov, Produktionsmaade, Raamaterialer, hvorledes Forbindelsen var mellem Menneskene. Dette er at undersøge den virkelige, profane Historie i hvert Aarhundrede, at fremstille Menneskene som de var: paa eengang deres eget Dramas Forfattere og Skuespillere.

Karleby's Stilling overfor Videnskaben, specielt den nationaløkonomiske, er præget af fuldkommen Forstaaelse. „Gennem et teoretisk Studium — hvilket jo ikke betyder andet end at trænge ind i Sagen saa godt som muligt . . .“ „Socialistisk Teoris eneste Opgave er at opfatte Virkeligheden rigtigt, og det eneste Kriterium for en Teoris Rigtighed er, at den stemmer med Praksis“. „En Teori er rigtig eller forkert; noget tredje gives ikke“. Derimod er „. . . ett okritisk upprabblande af ett förråd principer, dogmer, termer ett hån mot all vetenskapligt tänkande och all socialistisk teori“.

Her kan ikke anvendes bedre Slutningsord end de, som Karleby's Ven, Partisekretær Lindström skrev ved hans Død: „En saadan Gerning som Nils Karleby's vidner om den moralske og intellektuelle Kraft hos en Idé, som kan se sin egen Skrøbelighed og gaa til Kamp for at forvandle sin egen Skrøbelighed til ny Styrke. Saadant er ikke Dekadence, det er Kraft til Genfødelse og til fortsat Vækst.“

Henry Stjernqvist.